Beatrijs, mysteriespel in vier taferelen

Felix Rutten

bron
Felix Rutten, *Beatrijs, mysteriespel in vier taferelen*. De R.K. Boekcentrale, Amsterdam 1918

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/rutt004beat01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

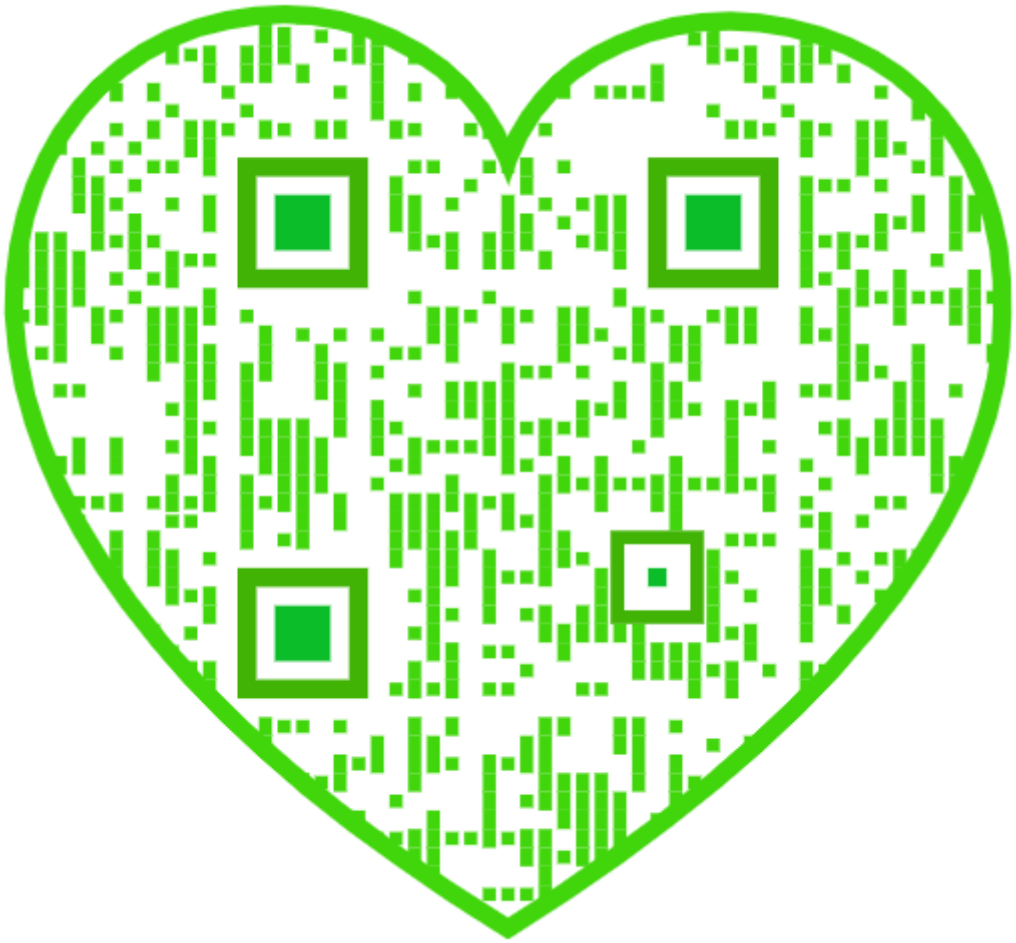

Personen:

BEATRIJS, de kosteres van 't klooster Vrouwenperk
DE MOEDER-OVERSTE
EEN OUDERE ZUSTER
ANDERE ZUSTERS
DE TUINMAN
TWEE KOORKNAAPJES
DE WAARDIN
VALENTJJN, een ridder
ELGARD, zijn hofmeester
MACHTELD, een dienstvrouw
DE STEMMEN

Tijd der handeling: eerste helft der XIVde Eeuw

Eerste tafereel

De sakristie van 't klooster Vrouwenperk. Men ziet het binnenste der kerk door de openstaande deur; tegen een der pijlers het versierde Mariabeeld. Rechts leidt een deur naar een tweede gedeelte der sakristie, de priester-kleedkamer. Door open vensternissen lacht de bloeiende weelde van een zomerschen tuin, onder stralend hemelblauw. Late namiddag.

Beatrijs

(die een korf met bloemen vult)

Wat staart gij met uw strakke bloemgezichten
Mij peinzend aan, als zaagt gij in de ziel, -
Margrieten met uw wijdgeplooiden kraag,
En gij, fluweelige violenoogen:
Peilt gij dan de gedachten van een mensch
En weet wat onrust woelt in zijn gemoed? -
Maar dit is beuzelpraat. - Mijn werk is klaar.
Nu fluks in de kapel den vollen korf
Maria, voor haar feest, te voet gezet. -
Maar .... laat de reseda de groene kopjes
Niet hangen als in droefheid? - Zoete geur,
Hoe draagt gij op uw donzen wiek de ziel
Naar schoone verte van herinnering...
Ik sluit mijn oog, en zie: daar is de tuin,
Waar Beatrijs gelukkig was, ... een kind
Dat vlinders jaagt en denkt, dat héél het leven
Is als de tuin van 't ouderlijke huis,

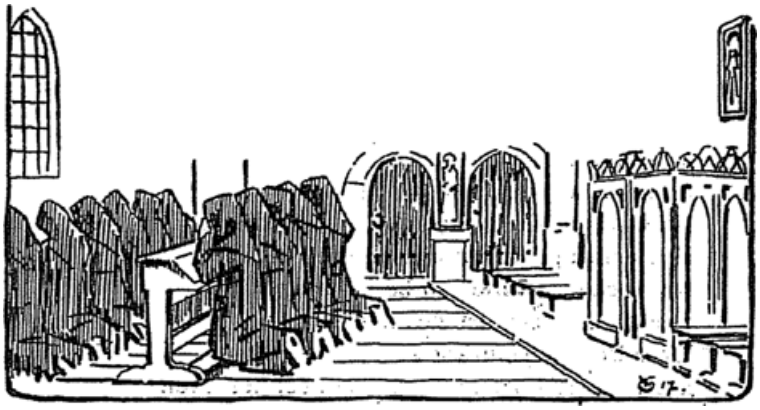

Terwijl de zon zijn klimmend dak bestraalt.... -
Dit is geen tijd voor droomen, kosteres!

(Zij brengt de bloemen in de kapel)

Tuinman

(die een fuchsia binnendraagt)

Hier is het koel, bij 't lomren van de linden,
Wier groene huif de sakristie bespreidt;
Maar onder de open lucht, in 't warme kweekhuis,
Waar 't vreemd gewas in vochtge hitte tiert,
Verschrompelt haast de huid.... En schraal is 't loon.

Beatrijs

(komt terug uit de kapel)

Goed, tuinman. Haal nu nog een tweede als deze,
Zoo rond en vol van kroon, en even hoog.
Zet beiden dan ter weerszij van de beeltnis
Der Lieve Vrouw. Breng deez' vast ginder, tuinman.

Tuinman
't Is warm hoor, zuster!

Beatrijs
't Is de tijd van 't jaar.

Tuinman
Gij hebt goed praten, zuster Beatrijs!
Uw sakristie is koel en 't werk is licht.
Als gij maar 't luiden van den tijd gehoorzaamt,
Dan dekt uw tafel zich van zelf, en 's avonds
Vindt gij uw leger zacht gespreid. - Maar wij,
't Arm volk dat zwoegt in hitte en bange zorg,
En weet te morgen niet, hoe de avond eindigt....

Beatrijs
Gij zijt getwee, des levens last te dragen.

Tuinman
De kindren, nog ten arbeid veel te jong,
Tellen wèl mee bij 't daagsche brood-verdeelen!

(af)

Beatrijs
Wél klaagt gij over zorgen; maar hoe weegt
Daartegen niet een schat van vreugden op! -
Wanneer de moede zwoeger keert van de arbeid,
Snellen zijn kindren hem verblijd te moet
En kruipen op zijn knie; en langs zijn haren
Strijkt zacht de hand der vroom-bezorgde vrouw.
Hij ziet haar aan, hij drukt haar aan zijn hart:
Hij kent den weemoed niet der eenzaamheid.

Tuinman

(komt uit de kapel terug)

Het zal nog warmer worden dan 't al is,
Al broeit de hitte reeds, dat al de bloemen
Gaan hangen naar den grond.

Beatrijs
Haal de andre nu;
Dan is het werk voor heden afgedaan.

Tuinman
Gij hebt het mooi gemaakt voor morgen, zuster.

Beatrijs
Ga vlug, want aanstonds is het vespertijd.

(Tuinman af)

Beatrijs

(bij de vensternissen)

O wondre stond, wanneer de zon bij 't dalen
Het blauwen blankt tot geel, met gulden schijn....
Geen blad beweegt. De wind is ademloos,
Als lag hij slapend tusschen 't bloeiend gras.
Een enkle vogel slaat een klaar geluid,
Of hij iets wist, dat moest verborgen blijven.
Hij juicht het uit, daar hij niet zwijgen kan!
En alles luistert in aandachtge stilte.
Nu is 't, of er een wonder ging gebeuren,
Ginds, onder 't heldre klaren van de lucht, -
Of heel de zon'ge hemel in muziek
Ging openbloeien en mij tot zich trekken....
Maar bier zijn alle dagen steeds gelijk
En grijs-grauw van eentonigheid, en altijd
Is alles eender, - morgen, middag, avond.
Hoe dreef de vrees voor ongewissen strijd
Mij tot den vrede van dit stil convent.
Ik vlood de wereld, ... maar mij zelve niet. -
Daar scheert een zwaluw onder 't blauw! Nog een:
Zij gaan getwee, in liefde trouw vereend.
En dageraad en zon en storm en nevel
Kleuren in tintenwisling, immer nieuw.
Den diepen achtergrond van bun geluk. -
Ach, ik ben niet gelukkig....

Tuinman

(brengt de andere plant)

Zuster, deze?

Beatrijs
Goed, tuinman, plaats die tegenover de andre.

(Tuinman af)

De zomer wolkt zijn geur in vlaag op vlaag
Door 't open venster, of hij lokte en riep.
Nu staat het veld in bloei, en 't is de linde
Die met haar bloesembellen geuren luidt:
Des zomers geurige genuchten.... Ach,
Hoe spreken al de dingen die ik zie
En hoor, en alle geuren, vreemde wondren,
Die 'k niet bevat. Hoe grijpt het àl mijn ziel
Met zachte banden aan, en rukt mijn voelen
Onder 't bereik weg van mijn zwakken wil.

Een oudere zuster

(uit de kapel komend)

Ach, zuster Beatrijs, wat hebt ge 't mooi
Gemaakt voor morgen om de Lieve Vrouw.
't Is als een paradijs van zomerbloemen
Bij 't beeld der moeder, en zij lacht verheugd.
Weet gij waarom 'k zoo blij ben?.... Morgen, zuster,
Vier 'k de verjaring van mijn intrêe hier.

Beatrijs
Gij viert uw feest? En hoeveel jaar is 't her?

Zuster
Dat weet ik niet. Maar 't is héél lang geleden;
Want ik ben oud geworden sinds, en 'k was
Nog haast een kind toen 'k hier den sluier nam.
Dus moet het lang zijn! Maar ik kan niet tellen.
Voor God telt niet de tijd, - alleen het werk.

Beatrijs
En waart gij al dien tijd tevreden hier?

Zuster
Hoe kunt gij 't vragen?

Beatrijs
Hadt gij nooit verlangen?

Zuster
Waarheen, mijn kind? Wil êén van ons terug
Naar wat zij willig opgaf? - Elke dag
Bracht dieper mij tot aller vreugden hart,
Naar 'k dieper drong in de verborgenheden
Der wondre liefde Gods. Maar och, dit weet
Buiten deez' dremplen géen. Dat weet gij wèl,
Gij altijd vrome en ingetogen ziel! -
Is 't nog geen tijd ter vesper?

Beatrijs
Neen, nog niet

Zuster
Ik ga. Ik dank u, dat gij toch zoo mooi
Voor morgen hebt versierd, mijn Beatrijs.

(Af

Beatrijs
Ik word geschokt door tegenstrijdge stormen. -
Hield één den spiegel voor mij zelf en zag
Ik klaar, wat ik onduidlijk voel! ... mijn God..

Tuinman

(die uit de kerk terugkomt)

Is er niets anders, zuster Beatrijs?

Beatrijs
Gij moogt wel gaan. Er valt niets meer te helpen. -
Gaat gij nu straks naar huis?

Tuinman
Nog niet, nog niet
Ik blijf tot avond aan mijn tuinwerk. Neen,
Zoo vlug is 't niet gedaan!

Beatrijs
Wat rulkt zoo zwoel?
Is dit de linde alleen?

Tuinman
Men speurt het hooi.
Het staat in stapels door de beemden ginds.

Beatrijs
Dan is de zomer vol.

Tuinman
O, 't wordt nog warmer.

Beatrijs
Als nu de rosse maan door 't loover schijnt
En zilver drupt op 't drijven van den stroom,
Onder de bloemenschermen van de vlier,
Dan is het wonderzoet te dwalen buiten,
Door 't schemerend mysterie van den nacht
't Gesneden gras en 't bloeien van de linden
Vervult de schoone stilte met den geur,
Die 't hart verweekt en wekt vergeten droomen.
Dan schrijden de gelieven door het land,
Zacht fluistrend tot elkaar, gebogen hoofds,
Elkander toegeneigd in zoet geheim....

Tuinman
Nu is het goed te liggen in de zon,
Met de oogen toe, de handen onder 't hoofd,
En enkel zich te koestren, niet te denken....

Beatrijs
Ach, niet te hoeven denken, - en te leven!

Tuinman
Hebt gij geen ouders meer, of magen, zuster?

Beatrijs
Hoe vraagt gij dit? Ik ben sinds lang een wees.

Tuinman
En ook geen vrienden die u trouw gedenken?

Beatrijs
Ik had in 't leven ooit één enklen vriend;
Maar dit is lang geleên. Ik was toen jong.
Maar hoe...?

Tuinman
Er kwam een jonker ginds ter herberg:
Die vroeg bezorgd naar zuster Beatrijs.

Beatrijs
Die vroeg naar mij? Een jonker die mij kent?
Wat vroeg hij dan?

Tuinman
Hij kent u van voorheen,
Toen ge, als een roos te plukken, jong en frisch,
Het leven minnend, speelde in vaders tuin.
‘Hoe vaart zij nu, mijn zuster ééns, bij spel
En blijden dans, - nu droef en grijs gesluierd?’
Zoo hoorde ik op meewaargen toon hem vragen:
‘Heeft zij den hoogen blos nog van voorheen?’

Beatrijs
Och, Beatrijs is bleek en krank geworden
Als de geknakte roos. - Maar wie is hij?

Tuinman
Ik weet geen naam. ‘Is zij gelukkig?’ vraagt hij,
‘Is Beatrijs gelukkig in 't convent?
Geeft mij naar waarheid antwoord, dat ik wete...’

Beatrijs
En gij, - wat was uw antwoord?

Tuinman
Wàt te zeggen?
Ik haal de schouders op en laat hem staan.

Beatrijs
Toen ging hij heen? Waar is hij heen gegaan?

Tuinman
Hij bleef, en starend zit hij, in gepeinzen,
Onder het wingerende wijnpriëel,
Den koelen kroes vergetend waar hij toeft,
En schijnt in beeldenrijken droom verzonken.
Zijn oogen zien alleen de kloostertinnen,
Of turen op de kleine, ronde poort,
Waar bedelaars een karig maal verbeiden.

Beatrijs
Genoeg, genoeg.

Tuinman
Toen vroeg hij mij nog dit:

Hij wilde graag de warme kassen zien
En 't rijk gewas der welvoorziene tuinen.

Beatrijs
Hij vroeg u dit?

Tuinman
Ik zeide dat hij mocht.
Hij schijnt voornaam en, minlijk van manieren,
Bedeelt hij, zonder tellen, wie hem dient.

Beatrijs
Zijn haar is donker en zijn oog zacht blauw,
Door donker wimperpaar beschaduwd....

Tuinman
Juist.

Beatrijs
Als hij 't niet is, de makker mijner jeugd, -
Wie zou mij zoeken in mijn eenzaamheid,
Als Valentijn? - O God, dan wees mij mild.

De priester

(die de vespers gaat zingen, treedt brevier-biddend de sakristie binnen, om zich naar de kleedkamer te begeven)

Geloofd zij Jesus Christus, goede zuster.

Beatrijs

(zijn groet beantwoordend)

Vader, - in eeuwigheid.

Priester
Is 't nog zoo vroeg?
Gij luidde nog ter vesper niet, mijn kind?

Beatrijs
Ik ijl: 't is de uur. - Wacht, tuinman, ga en zie
Of er nog niet een ander fuchsia
Ginds is, - een weinig grooter nog dan de eerste
En ietwat voller ook, en breng die hier.

(Tuinman af)

Beatrijs

(die de klok luidt; het zeel hangt in de sakristie)

Is 't Valentijn? De klok verkondt mijn vreugd
En roept mijns harten jubel over 't land,
Hém roepend.... Zal hij 't hooren?.... en verstaan?

Priester

(zijn gebed vervolgend, plotseling luider)

Et ne nos inducas in tentationem
Sed libera nos a malo.

Beatrijs
Amen.

Priester
Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum
Benedicta tu in mulieribus....

(Af)

Beatrijs
Ach, Moedermaagd,
Heb meelij met uw onervaren kind.
Is 't dan mijn schuld dat 'k, ongelukkig hier,
Geen vrede vond voor mijn gekweld gemoed?
Was 't dan uw eigen stem niet, die mij riep,
En wenkte uw witte hand mij niet hierheen,

Toen ik - van elk verlaten wees - u weenend
Te voeten viel en vroeg om hulp en raad?
Was dit een dwalen, toen ik 't stille huis
Der u gewijden smeekte om schut en schuil?
Ik had geheel mijn hoop op u gesteld
En dacht mijn hart, den nieuwen plicht gewijd,
Nu voorts onthecht van àl wat God niet was,
Gespijkerd als een wijgeschenk aan 't outer
Waar gij, Maria, troont als koningin.
Maar ach, de wereld stierf niet heel in mij.

(Zij laat het klokkezeel los)

Er brandt een wilde vlam die ik niet vat,
Een vlam die listig in de stilte vreet
Van mijn ontvanklijk en vereenzaamd hart.
Ik doof dat vuur niet meer, en 't schijnsel gloeit
Door 't scherm der vingren, rozig-hel doorschenen.
Ben ik dan slecht, daar ik niet anders kan?
Moeder, heb medelijden met uw kind.

Twee koorknaapjes

(die in de sakristie hun koorkleed aantrekken, om den priester naar 't altaar te geleiden. Ondertusschen begeven zich de nonnen langs verschillende zijden ter kapel)

Dag zuster, - lieve zuster Beatrijs.

Beatrijs
Mijn kindren, - niet zoo luid vlak bij Gods huis.

De knapen
Zie wat wij kregen, zuster Beatrijs!

Beatrijs
Zilveren munt?

De knapen
Een vreemde jonker, zuster,
Die in de herberg rustte, gaf ons dit.
Wij zeiden dat de pater wachtte: anders
Waren we vast zoo vlug niet weggeloopen.

Beatrijs
Kindren! - Hoe streelt mijn hand die zijden lokken...
Reinheid als deze, is licht verheugd. - Maakt haast. -
Vlug 't licht ontstoken voor den vesperdienst!

(Af)

Tuinman

(die Beatrijs' terugkomen afwacht)

Ik heb geen struiken meer als die ik bracht,
En kan de kosteres dus niet gerieven.
't Is mooi genoeg ook voor een simpel feest
Als dat van morgen, zuster Beatrijs, -
Gij wel wàt ijvrig altijd in de weer...
Naar uw verlangen doet gij nooit genoeg!
Wat minder arbeid geeft niet minder zegen.
Maar gij zijt allen vóor in naarstigheid.
Eer de andren nog het vaakrig oog ontsluiten,
Luidt Beatrijs de vroege morgenklok;
En 's avonds is zij nòg de laatste aan 't werk
En looft Maria met verklaarde stem,
Als reeds de stilte in alle gangen slaapt
En 't zwijgen van den nacht u gonst om de ooren.
Maria moet die lieve ziel wel hooren.

(Het orgel preludeert. De priester, in vespergewaad,

verlaat de sakristie, door de koorknapen voorafgegaan. Wanneet Beatrijs de kerkdeur achter hen gesloten heeft, is de muziek in de sakristie niet meer hoorbaar)

Tuinman

(die wil heengaan)

Dáár is de jonker.

Beatrijs

(hem ontwarend door de open vensterbogen)

God, - 't is Valentijn.

Valentijn
Ik kwam de bloemen van uw klooster zien,
En wat uw kundig tuinman kweekt in kassen;
Maar laat mij hier bewondren wat ik schouw.
Mijn ster heeft mij geleid.-

(tot den tuinman)

Ik volg u straks. -

(Tuinman af)

Beatrijs
Heer, spreek aldus niet tot een kloostervrouw.

Valentijn
Schoone, voor altijd lof en liefde waard,
Zie 'k dus u weer, als bleeke Beatrijs?

Beatrijs
Wat wilt gij mij? Komt gij uit deernis hier
Tot de arme, die gij in haar jeugd verliet,
Wat hebt gij mij te zeggen dat ik wete:
Uw hart is goed en uw bedoelen edel? -

Maar komt gij dus in onbewaakte stonde
Met vleierij en tooverspel van taal,
Die onervaarnen tot misleiding voert,
Dan keer weerom; mij schut de kloosterwijle.

Valentijn
Zoo 'k hier u al in stille scheemring zoek,
Draag 'k dan op overmoed wel roem voor u,
De macht misbruikend mijner kloeke hand?
Neen, 'k kom door niets dan open deuren hier.
Mijn fierheid legde ik bij den dorpel af.
En beedlend sta 'k hier vóor u, Beatrijs, -
Een bedelaar die bidt om medelijden.

Beatrijs
Wat wilt gij, Valentijn? Ik vat u niet.

Valentijn
Zie, sinds de lust ten leven in mij rees
En 'k toog op dwaaltocht, heel de wereld door,
Vielen in 't eerst mijn driesten, trotschen zin
Wel vreugden vele, en overal, ten deel.
Hoog zong de luit, bij 't schuimen van den kroes.
Maar was dit méer dan schuim? 't Bleek altijd minder
Dan korlig zand, dat door de vingers glijdt.
In alle volkrijkheid van feest aan feest
Was 'k immer eenzaam. Wat mijn hart begeerde
Bleef onbereikt Mijn ziel, nà 't drinken dorstig,
Ging onverzaad van 't overvloedig maal.
Ik zocht voor vluchtig heil een vast geluk.
Dat gaf me nòch bezit - want ik ben rijk -
Noch de eer die gul mij werd alom geboden,
Noch, wat ik 't meest van alles najoeg: minne.
Maar immer....

Beatrijs
Spaar mijn ooren.

Valentijn
Beatrijs, -
Maar immer waakte ik uit den vluchtgen roes
Met walging van mij zelf en mijn bestaan.
Vér bleef 't geluk mij wenken, dat 'k verloor,
Toen 'k uit de dreven mijner jeugd gevlucht,
Mijn speelgenoot, u achtloos achterliet.

Beatrijs
'Mijn speelgenoot'....

Valentijn
Ik zweer u, liefste mijn,
Ik vond die vreugd geen stonde sinds weerom! -
Maar gij, zijt gij gelukkig?

Beatrijs
Valentijn....

Valentijn
Zijt gij gelukkig, zuster Beatrijs?

Beatrijs
Ik gaf mijn hart aan Jesus en Zijn moeder: -
Niets maakt die trouwbeloften ongedaan.

Valentijn
Wat beven dus uw lippen wijl gij spreekt?

Beatrijs
Zou 'k niet ontroerd zijn, - als ik 't al herdenk?

Valentijn
Ik vraag u ééns nog, zuster Beatrijs,
Of gij gelukkig zijt in dezen staat?
O zeg mij ‘ja’, maar zij 't met eerlijk woord.
En 'k zal verlost zijn van de wreede wroeging,
Dat 'k mij een veilig heil ontglippen liet.
Maar vondt ook gij niet wat uw hart bevredigt,
In weduwschap van strenge maagdlijkheid,
Dan spreek, eer 't andermaal te laat is, - spreek
En laat mij, klager, hooren naar uw klacht,
Opdat wij beiden, beedlaars voor elkander,
Elkaar bedeelen met gelijke gift.

Beatrijs
Wat wilt gij, Valentijn? Ik gaf mijn woord:
Ik heb mijn trouw geofferd op 't altaar.

Valentijn
Gij zegt genoeg, al zegt gij 't niet met woorden.
Mij duidt de klank der stem genoeg. Ik weet. -
Gij werd gedwongen, zonder wil of weten,
In 't leven eenzaam staand en onbeschermd,
Door 't droef beseffen uwer hulploosheid,
Tot de afgrond binnen deze onzaalge muren.

Beatrijs
Neen, zálig zijn zij, die hier vrede vonden.

Valentijn
Gij zocht hier, wreed u zelve, vree vergeefs.

Beatrijs
Ik vroeg beveiliging.

Valentijn
En vondt gij heil?

Beatrijs
Ik heb in trouw vervulden plicht getracht,
De vreugd te vinden van 't gerust gemoed,
En zuiver was de meening van mijn werk.
Ik trachtte God te minnen boven àl,
En diende de Madonna met gebeden
En menig eerbewijs uit vrijen wil;
Maar sterker was de macht die, als een wind
Mij woei, met mijn gedachten en verlangens,
Naar de aardsche vreugd en wat der wereld is,
En 'k wilde weg. Maar ach, waarheen.... waarheen?

Valentijn
Ik ben de trooster in uw nood, mijn kind.

Beatrijs
Ach, als ik kindren zie, word ik bedroefd.

Valentijn
O Beatrijs, de dagen van weleer
Staan lachend voor den drempel van dit huis,
Hun witte handen en hun schoot vol rozen.
Zij wenken u naar buiten, in de zon;
Zij roepen u naar blijder dag en heil,
Waar 't leven u de gouden poort ontsluit
Naar 't land van zomerrijken overvloed,
En juicht met nieuw gezang uw komst vooraf. -
Hebt gij mij lief als vroeger?

Beatrijs
Valentijn,
Bekoor mij niet. Verdwaas mijn hart niet heel!

Valentijn
Niet allen is het leven tweemaal gunstig.
Kom, volg mij waar 't ons samen noodt en beidt,
En maak mij van een beedlaar tot een prins.
Ik heb alleen naar ù getracht en zie:
Uw hart verwachtte mij met ongeduld
En vloog alree verlangend mij te moet.
Wat toeft gij? Kom, gekooide nachtegaal;
De lente roept. Wees vrij - o kom - en zing!

Beatrijs
Hoe kan ik, Valentijn? Dit heilig kleed....

Valentijn
Straks neemt de nacht u in de wijde plooien
Van 't sterrelend gewaad, en zijt gij vrij.
Aan de andren zoom der aarde bouw 'k uw huis,
Waar geen u deert met blikken of bedenking;
Want ik ben rijk.... -

Beatrijs
Rijk.... rijk, mijn lief?

Valentijn
Zoo rijk
Dat u vorstinnen in haar pracht benijden,
Wanneer gij statig aan mijn zijde schrijdt,
In witte zij van slepend siergewaad,
Met goudsieraên om hals en arm en vingren
En wijd ommanteld met gevoerd fluweel,
Met sneeuw bedonsd van smetloos hermelijn.

Beatrijs
Hoe zal die pracht mijn schande dekken, lief?

Valentijn
Wat ligt er schande in 't volgen van den weg,
Die werd van eeuwigheid voor u gesteld?
Gij waart een doolweg ingeslagen, lief;
Kom, waar 't uw roeping is, te leven; kom.

Beatrijs
En gaf 'k u - trouweloos aan God - mijn trouw,
Hoe lang zult gij uw woord mij houden?

Valentijn
Eeuwig.

Beatrijs
Maar neen, dit kan niet zijn. Onmooglijk... Neen!

Valentijn
Ik kan niet langer zonder u bestaan.
Ik wil niet langer leven zonder u!
Gij smacht naar vrijheid uit den sombren nood.
Ik smacht naar àl wat ik met u verloor.

Beatrijs
Bekoor mij niet!

Valentijn
Mijn lief...

Beatrijs
Ach, hoor mij aan.

Valentijn
O Beatrijs, hergeef mij 't oud geluk
En maak het nieuw, en geef 't uw lieven naam.
Gij zijt de nieuwe morgen van mijn heil
En draagt mijn zon in uw geheven hand.

Beatrijs
Mij duizelt voor de diepte waar ik staar.

Valentijn
Ik roep u met de stem der morgenzon:
De dageraad bestrooit uw weg met bloemen.

Beatrijs
Terug, terug!

Valentijn
De morgen blankt uw pad,
En bouwt uit licht en klaarte een wit paleis
Voor liefdes zegepraal en hooggetij.

Beatrijs
Ach, kon ik doof zijn.

Valentijn
Sluit uw hart mij niet.
Ik heb u lief...

Beatrijs
Dat wond!

Valentijn
Ik heb u lief.

Beatrijs
Dat wondre...

Valentijn
Liefste, blonde Beatrijs,
Ik wil voortaan voor ú alleen nog leven:
Het leven zonder u is mij de dood.
Weerhou den pijl.

Beatrijs
Mijn God.

Valentijn
Mijn noodlot wacht.

Beatrijs
Wat moet ik doen?

Valentijn
Beveilig uw geluk.

Beatrijs
Ik weet niet wat 'k bezin. 'k Verderf mij zelf.

Valentijn
Gij redt ons beiden.

Beatrijs
Liever stierf ik.

Valentijn
Leef,
En red mij voor mijn heil.

Beatrijs
Mijn ondergang.

Valentijn
Ik zweer u, lief, dat ik u liefheb, u,
En tot de rijpte der voldragen dagen!
Bij alles wat gij wilt, bezweer ik u.
Bij alles wat u heilig is, - bij God
En bij de Moeder Gods...

Beatrijs
O zwijg. Dát niet!

Valentijn
Geloof mij dan.

Beatrijs
Hoe mag ik naar u hooren?

Valentijn
Verstoot mij niet.

Beatrijs
Ik nam té graag u aan.

Valentijn
Zoo kom met mij.

Beatrijs
Waarheen u volgen? Ach...

Valentijn
De wereld lacht u toe.

Beatrijs
Mijn harte schreit

Valentijn
Toef niet!

Beatrijs
Wie neemt zoo ras zoo zwaar besluit?

Valentijn
Hebt gij mij lief, dan is 't besluit genomen.

Beatrijs
Ik kan noch volgen, noch verlaten u.
Ik wankel tusschen willen en niet-willen
Op 't scherp van mijn besluiteloosheid, lief...

Valentijn
Maak kort beraad. De tijd dringt.

Beatrijs
Wreede martling.

Valentijn
De heilge dienst zal ras ten einde zijn:
Dan is het gunstig oogenblik voorbij.

Beatrijs
Dit scheidt of bindt ons beiden dan voor immer?

Valentijn
Ik wacht met paard en wagen u deze avond,
Bij de achterpoort van 't huis, als alles slaapt.
Dan waakt geen spiedersoog. Ons dekt de nacht.
En eer de morgen zijn bazuinen steekt,
Zijn wij twee reizende in een ver, vreemd land.
Gij komt? Beloof 't.

Beatrijs
Ach, Valentijn...

Valentijn
Gij komt.
Hoe dank ik u voor dit, mijn lief, mijn al.
Zij 't woord met kus van mond aan mond bezegeld.

Beatrijs
Hier niet. Neen. - Ga.

Valentijn
Deez' nacht... De tuinpoort...

Beatrijs
Ga.

Valentijn
Ik heb uw trouw.

Beatrijs
Ik sidder.

Valentijn
Liefste?

Beatrijs
Ja.

(Valentijn af)

'k Heb toegestemd. Hij heeft zijn trouw gegeven.

(De kerkdeur gaat open. 't Orgel speelt. Door de knapen voorafgegaan, keert de priester van 't altaar terug. In de eerste sakristie leggen de kinderen hun raketten af)

De knapen

(tot Beatrijs)

Wanneer begint de mis voor morgenvroeg? -
Zij hoort niet! - Zuster Beatrijs...

Beatrijs
Wel, kindren?

De knapen
Wanneer is morgen mis?

Beatrijs
Och, als gewoon,
Op 't Zondagsch uur. - Nu moogt gij gaan voor heden.
Maar morgenvroeg op tijd zijn!...

De kanpen
Ja, ja, zuster.

(af)

Beatrijs
Ook als gij 't luiden niet mocht hooren. - Ach...

Priester

(na 't koorgewaad afgelegd te hebben, heengaande)

Dag zuster Beatrijs. Zij God met u.

Beatrijs
En met uw geest, mijn vader.

Priester
Dank. Tot morgen,

(af)

Beatrijs

(alleen)

Onwaard'ge die ik ben. Mijn God, mijn God.
Zult gij mij treffen om mijn trouwloosheid,
Daar 'k nu mijn kloosterlijk gewaad besmet?
Ik snak naar vrijheid... want ik stierf van wee
In deze omtraliede eenzaamheid der ziel.
Verwerpt gij mij voor uw vertoornd gelaat,
Nu 't krimpend hart mijn plicht mij doet verzaken?
Genade, Heer. Ik kon, - ik kan niet anders.
Ach, zijn voor 't smeeken mijner arme stem
De poorten uwer deernis nu gegrendeld?
Moeder Maria die barmhartig zijt
En houdt uw harte, zevenmaal doorstoken
Met priemend staal, voor allen troostvol op,
Gij weet de smarten die wij lijden, Moeder,
En voelt de kwalen uwer kindren mee.
Het goede heb 'k toch altijd wel gewild,
Maar wis niet sterk genoeg, - en was ik zwak,
Gij weet: mij faalde kracht. Zoo viel ik. Zie,

Zoo werd ik trouweloos, een zondares,
En onherroeplijk is 't geschied... Te laat!
'k Mag niet meer opzien. Moeder, tot Uw Zoon. -
Maar Gij die nooit een, schuldige verstoot,
Maria, Troosteres, o, bid voor mij.
Bedek mijn schande, Moeder; hoor mijn smeeken,
En dek mijn zonde met uw mededoogen. -
Hier zijn de sleutels, eens mijn zorg vertrouwd:
Ik leg ze weenend u te voeten neer;
Want 'k ga niet, als bevrijd een vogel vroolijk:
Ik neem met droefnis afscheid van uw beeld.
Ik huiver voor den grondeloozen nacht. -
Den sluier der u toegewijde maagden
Geef ik u weer, onwaardig hem te dragen.
U zij mijn arme ziel bevolen, Moeder.

(Sleutels en kleed legt zij op den drempel der kapel)

De avond ligt over 't land. 't Is tijd voor 't Angelus.
Men gaat ter rust. - Nog éens en nu voor 't laatst.

(Zij luidt de klok)

De Engel des Heeren bracht Maria boodschap...
Geschiede 's Heeren dienstmaagd naar Uw woord.
En 't Woord is vleesch geworden.

(Zij snikt)

Moeder, Moeder,
Zoo zegt uw kind vaarwel en luidt met klagen
Haar einde weenend uit in alle vert.
Heb deernis, Moederlief, heb medelijden...
En als ik, ver van hier, uw naam nog prijs,
Gedenk dan, ach, uw beetre Beatrijs,

(Zij gaat schoorvoetend heen)

- GORDIJN -

Tweede tafereel

Zeven jaar later. Een rijke zaal in een middeleeuwsch kasteel.

Beatrijs
Wanneer mag 'k mijn gemaal verbeiden, Elgard?

Elgard
Mij gaf heer Valentijn geen uur noch tijd,
Vrouw Beatrijs. Zijn wilkeur is zijn wet. -
Verlangt gij 't maal bereid?

Beatrijs
Neen, ik wil wachten.

Elgard
De nacht gaat met haar open starren-vendel
Reeds láng der uren strak gelijnden weg,
Al merkt men 't stappen niet.

Beatrijs
Ik tel 't getal
Van haar minuten dubbel. - Wachten rekt
Den tijd, die ons verlangen slechts verlengt. -
En alles bangt mij... 't Aadmen van de stilte,
Het schreeuwen van een vogel in den nacht...

Elgard
Laat de uilen krassen van den steenen trans:
Hun roepen, vrouwe, is niet aan ons gericht

Beatrijs
Ach, wie ons roepen geldt, geeft geen gehoor.

Elgard
Wilt gij den tijd niet dooden met vermaak?
Het eedle schaakbord houdt den geest geboeid
En bant de lastige gedachte: 'n wereld
In 't klein, - het leven op een vierkant raam
Van ingelegd metaal en parelmoer.
Alleen: de spèler drilt die maatschappij;
Géén noodlot blind, maar wilkeur, welbewust,
En inzicht zet de fijne ivoren stukken,
Hun sprong bereeknend met geoefend oog;
En scherp vernuft zet straks den koning schaak
En neemt de koningin als schoone buit!

Beatrijs
Was ik de koningin zijns harten niet? -
Hij schrijdt zijn weg door 't leven zonder mij,
Als stond ik buiten 't spel der werklijkheid,
En was de moeder zijner kindren niet!

Elgard
Vrouw Beatrijs...

Beatrijs
Ik wil niet spelen, neen.
Ik wil noch spel noch schuim van mooie woorden.
Ga, gij bedriegt mij allen en beschimpt
De droefheid van mijn hart met lach en lonk. -
Waar is mijn heer en meester? Antwoord mij.
Waar toeft heer Valentijn in 't nachtlijk uur?

Elgard
Zoo vraag den heer en meester zelf bescheid.
Wie antwoordt beter u, dan hij alleen?

Beatrijs
Weet gij dan niets?

Elgard
En wist ik?

Beatrijs
Spreek, gij weet.

Elgard
Ik weet alleen, dat treuren ijdel is,
Om iets dat eenmaal was en niet meer is.
Wie vreugd verloor, is enkel nog bedacht
Op schaadloosstelling in een nieuw genot.

Beatrijs
Genot is geen geluk.

Elgard
Maar 't maakt gelukkig, -
Al is 't van stond tot stonde, steeds opnieuw:
Een levenslange schakel van genieting;
Een eindloos aantal van gelukkige uren
Is óók geluk.

Beatrijs
Gij meent: bevrediging
Van uur tot uur, - bevrediging der zinnen;
Geen vrede voor de ziel...

Elgard
De ziel.... de ziel....
Daar praat men van in kinderschool en kerk
En klooster...

Beatrijs
Hoe!

Elgard
Dat godgewijde woord
Past best in nonnentaal en bakerpraat.
Wie leeft er wel met wat hij tast noch ziet? -
Heeft soms een mensch wèl wat gij noemt ‘een ziel’, -
Op de armen van een man, die 't leven liefheeft,
Is dat een lastig, schreiend wicht, die ziel!
't Is gauw gewurgd...

Beatrijs
Elgard, mij walgt uw taal.

Elgard
Vrouw Beatrijs, elk maakt zich 't leven draaglijk.
Wie ras voldaan is, wenscht zich vrouw en kind,
En zet zich neer bij 't flikren van zijn haard,
En is tevree, wanneer de winterwind
Het dak spaart zijner wankle hut, en 's zomers
Het zaad rijpt dat hij spreidt op 't zonnig veld.
Maar niet eenieder is ter rust geboren
Van eng bestaan, in 't afgebakend perk
Der bezigheên door zoogenaamde plichten
Hem opgelegd. Hij waagt den sprong daarbuiten
Met list, of koen, - en weet zich, trotsch, bevrijd.

Beatrijs
Bevrijd?

Elgard
Van wat gij plichten noemt, of trouw.

Beatrijs
Houd op. Van wie durft gij te spreken dus?

Elgard
Ik spreek van menschen als heer Valentijn.

Beatrijs
Zijn trouw?... Durft gij verdenken hèm?

Elgard
Verdenken?
Wie houdt een edel ridder in verdacht?
Hem is de minste smet of valschheid vreemd.

Beatrijs
Is trouwloos-wezen anders zijn, dan valsch?

Elgard
Zoo valsch is toch wel géén door schijn misleid,
Dat hij aan ‘trouw’ gelooft!

Beatrijs
Aan trouw gelooft?...

Elgard
Der menschen trouw toch is gelijk de mensch,
In alles zwak en wankel, wat hij doet.
Houdt ge eed en trouwbeloften voor iets méer
Dan blijken van goedwilligheid?...

Beatrijs
Mijn God...

Elgard
Hoe doet het lot, dat met ons leven speelt
En dobbelt blindlings, worp na worp, - dan wèl
Dan wee, dan voorspoed, dan weer schâ, dan sterkte,
Dan onvoorziens de dood!... Zoo ook de mensch

Die 't leven wèl begrijpt: hij zoekt zijn vreugd
En schakelt wat hem hindert, uit den keten
Der dagen, die hij koestert als kleinoodiën,
Voor zich alleen.

Beatrijs
'k Heb in zijn woord geloofd,
En wil niet twijflen aan zijn liefde. Neen...

Elgard
God zelf weet best hoe 't is op aard gesteld,
Zelfs met wie trouw hem zwoeren voor het leven.
Denkt gij dat God op die belofte bouwt?
Hoe houdt hij niet, als in gevangenissen,
Getralied achter staaf en grendelpoort,
De hem verloofden in konvent en kluis,
Bang dat ook zij ontkomen!

Beatrijs
Elgard... wat, -
Wat meent gij, spreek?

Elgard
Ik meen, daar is geen trouw,
Of wat dus heet. - De vriendschap duurt zoo lang
Als 't vriendlijk-wezen twee gelijklijk baat
En voordeel brengt. En liefde welkt, wanneer
De honing is gepuurd...

Beatrijs
Mijn God, wat hoor 'k?
'k Wil weten waar uw heer is, - wat gij weet.
Spreek, dat ik u niet leer verachten ook
Om veinzerij. Spreek: zoo gij achterdocht
Durft wekken! Toon mij onomwonden, Elgard,

Wat gij door woordenweefsels, wel bedacht,
Verborgen scheemren laat voor 't weiflend oog.

Elgard
Vrouwe, wat weet ik méér dan wat ik zeide. -
Mijn meester neemt het oor van dienaars niet
Tot deelgenooten voor verborgenheden.
Maar wat ik weet, is: dat mijn heer en meester
Een mensch is als een ieder, die een vreugd
In 't grijpen vindt naar schoonheid, wáar zij bloeit.

Beatrijs
Aldus?

Elgard
Klinkt dit zoo vreemd?

Beatrijs
O, Valentijn,...
Is dit uw ridderschap!

Elgard
Dit is het leven.

Beatrijs
Dus weet gij, wáar hij toeft?

Elgard
Ik weet het niet.

Beatrijs
Gij moet het weten. Zeg mij, wie het weet. -
Ga, Elgard, zadel 't beste paard, en snel
En nood hem waar hij is... 'k Beveel 't u. Ga.

Elgard
Wees niet onbillijk. Wist ik wáár, - ik vloog

En volgde uw wenken... Maar, waarheen gejaagd,
Bij 't missen van een leidend spoor?...

Beatrijs
Ik arme,
Ik ongelukge vrouw...

Elgard
Ween niet. - Wat nut? -
Maar wilt gij meer bescheid,... gij hebt uw vrouwen.
Veel beter vraagt ge een vrouw. Zoo deze in 't spel
Niet zijn gemoeid als speelsters, - graag belagen
Ze als mededingsters dan een spelend paar.

Beatrijs
Laat een der vrouwen komen die mij dienen. -
'k Ontsla u. Ga.

Elgard
Heb een genisten nacht,
Vrouw Beatrijs.

(Af)

Beatrijs
Vaarwel. - Mijn bonzend hoofd
Brandt onder 't felle striemen zijner woorden,
Die als met zweepen mij tot wanhoop drijven
En persen 't bloed uit de opgezwollen aadren.
Is dit de werklijkheid na de eersten droom?
De nacht, die licht was voor een stond, werd donker.
Er schuift een vlaag van wolken op, en wild
Giert nu de wind die stuift langs dak en tin,
Dat de oude windvaan knarst bij 't heftig keeren.
Waar kan hij zoo lang toeven bij dit weer. -
Zal dit het traag verzinken zijn? - Mij bangt.

De storm berijdt den nacht, die hijgt en briest,
Als 'n afgejakkerd ros. - De witte bliksem
Slaat door het steenen huis, langs trap en gang
En gaat er als een gast, die weet zijn weg
Door alle deuren. Hoor!... Ik sterf van onrust.
Kom, Valentijn, zeg, dat gij mij nog lief hebt!

Machteld
Wat wenscht vrouw Beatrijs, op 't uur der rust
Mijn rust te storen?

Beatrijs
Machteld, zie, in angst
En onrust wachten wij van uur tot uur
Vergeefs des meesters weerkeer. Weet gij waar
Heer Valentijn, reeds vroeg, zich heen begaf?

Machteld
Wat vraagt gij *mij* bescheid?

Beatrijs
Hij sprak met u
Nog eer hij ging... Hij sprak tot ons geen woord,
Of 't laat zou zijn, na lange of korten tocht,
Eer hij ten maaltijd hier kon zijn, bij ons.

Machteld
Weet *ik* zijn wegen?

Beatrijs
Weet, vrouw Machteld, wèl,
Hoe gij uw meesteres van antwoord dient!

(Machteld ziet Beatrijs voortdurend spotlachend in de oogen)

Machteld
Ik zeg u, dat 'k niet weet.

Beatrijs
Niet weet? Niet weet?
Waan niet dat 'k blind ben voor wat hier geschiedt!
Wees eerlijk, kunt gij eens nog eerlijk zijn,
En zeg: is 't waar, waarvan elkeen hier fluistert.
Is 't waar? - Gij zwijgt. - Is 't waar? - Ik wil het weten. -
Stemt gij dus zwijgend toe? 'k Wil zekerheid.
Als Valentijn zijn eeden, mij gedaan,
Te schand maakt door een dienstvrouw uit mijn huis
Te stellen boven mij, de meesteres,...

Machteld
De meesteres!...

Beatrijs
Dan zij er niets gemeen
Meer tusschen hem en mij. - Maar gij waart nooit
Bedacht op 't wreed gevolg van ijdle scherts.
Gij wilt geen vredebreuk in 't huis der meesters.
Machteld, dit was uw wil noch doel. Alleen,
Gij wist niet wat het spelen is met vuur;
Gij schrikt terug voor 't uitslaan van den brand. -
Laat mij 't geluk dat ik zoo duur mij kocht,
En om zoo veel vertwijfling mij verwierf.
Och, om mijn kindren, om mijn kindren smeek
En bid ik u: wees edelmoedig, Machteld;
Laat ons den vrede. Zij het rijk besef
Der eedle daad, door u gesteld, uw loon.
En niets zal u ontbreken. Maar wees edel.

Machteld
Ga *gij*, vrouw Beatrijs, en heb den vrede!

Beatrijs
Wat zegt gij?

Machteld
Ga in vrede.

Beatrijs
Is dit uw woord?

Machteld
Het klooster is veel beter huis voor u!

Beatrijs
Zal 'k dan mij zelf voor u verneedren, dus
Uw spot en smaad nog dragen? Onbetrouwbre!

Machteld
Noemt *gij* mij dus?
Beatrijs
O trouwelooze!

Machteld
Trouwloos?...

Beatrijs
Met zweepen zal 'k u jagen van den dorpel.
Morgen, - en morgen vroeg reeds, gaat gij heen!

Elgard
Heer Valentijn kwam thuis, vrouw Beatrijs.

Machteld
Dan kan ik gaan.

Beatrijs
Gij blijft, tot ik 't beveel. -
Waar is mijn heer?

Elgard
Hij komt, genaadge vrouw.

Beatrijs
O Valentijn!

Valentijn

(bleek en mat)

Wat moet dit hier?

Beatrijs
Mijn heer,
Mijn toeverlaat...

Valentijn
Spreek op. Wat wil dit spel?

Beatrijs
Deez schaamtelooze vrouw wil ik geen dag
Meer onder de oogen zien. Jaag haar van hier.
Zij hoont en spot haar meesteres in 't aanschijn.

Valentijn
Kom, kom...

(tot Machteld)

Ga gij ter rust. 't Is slapenstijd.

(Machteld af)

Wat waakt gij nog? Ga slapen. - Breng mij eten.

(Elgard af)

Beatrijs
Eerst zult gij mij te woord staan, Valentijn.

Valentijn
Te woord staan? Wàt?...

Beatrijs
Zijt gij het, die mij trouw,
Mij liefde zwoert voor immer?

Valentijn
't Is genoeg.

Beatrijs
Gij dwingt mij niet tot zwijgen dezen keer.
Wat is er tusschen u en deze hier,
Deez' Machteld? Nam een andre aldus mijn plaats?
Verdringt het dienend volk de meesteres,
En werd gij ontrouw?

Valentijn
Wat is trouw?

Beatrijs
Maar zeg 't:
Uw min voor mij is dood.

Valentijn
Waartoe die vraag?

Beatrijs
Ik vrees het woord niet, of 't ons binde of scheide:
Ik vraag uw eerlijk antwoord, Valentijn.

Valentijn
Wat zeurt gij aan mijn hoofd? - Ga rusten, ga...

Beatrijs
Zoo 'k heen moet gaan van u, in deze stonde -
Dan zal 't voor immer zijn. Nù worde 't klaar,
Wat hangt als duister vol mysterie tusschen
Uw afgewend gelaat en mijne vrees.

Valentijn
Och, ik ben moe.

Beatrijs
Ik ben méér moe dan gij:
Mijn ziel is moe gewacht, - en 'k eisch mijn recht.

Valentijn
Uw recht?

Beatrijs
Als moeder uwer kindren, - ja.

Valentijn
Welnu, ik eisch mijn rechten evenzeer.

Beatrijs
Dat is?...

Valentijn
Ik kan niet anders zijn dan 'k ben.

Beatrijs
Gij zijt...

Valentijn
Neen, neen, ik hou niet meer van u.

Beatrijs
Gij zegt?...

Valentijn
Dat is de waarheid.

Beatrijs
Valentijn...

Valentijn
Zoo 't eenmaal toch gesproken moét, zij 't nù.

Beatrijs
O, Valentijn...

Valentijn
Gij dwingt mij tot bekennen.
Is 't mijne schuld, zoo 'k bleef wie 'k altijd was:
Een onvast wezen dat geen banden veelt,
Al ga 'k dan in mijn vrijdom ook te gronde?
Wist ik mijn eind gewis, ik kan niet anders, -
De speelbal, ik, van Noodlots willekeur,
En slaaf van eigen breidelloozen lust.
Gij - voor vernedering te goed - ga heen
Van mij, en laat me alléen mijn wegen wandlen:
Dus is voor u het beetre, 't best voor mij.

Beatrijs
Spreekt gij dit woord dus koel en zonder klank?

Valentijn
Gij zelf toch hebt tot spreken mij gedwongen!
Beleedige ù de klank dus niet. - Al klinkt
Het koel, 't is eerlijk: zoek uw weg en ga.

Beatrijs
O Valentijn, heb 'k u niet lief gehad,
Heb 'k alles u ter liefde niet geofferd,
Alleen op ùw behagen sinds bedacht,
En niet op eigen heil?... O kom terug.
Ik heb u lief als eens. Vergeef mijn hardheid;
Vergeet mijn woorden, ach, te hoog van toon,

Maar brandend van begeer naar uw bezit.
Is ijverzucht de keerzij niet der liefde?
Wendde ik die keerzij pas te fel in 't licht,
Gedenk dan hoe 'k u liefheb, u alleen.

Valentijn
Ik weet,... en 't kan mij smarten om uw spijt;
Maar aan mijn moeheid voel 'k: mijn hart is dood.

Beatrijs
Wat dan,... o God?

Valentijn
Wat dàn? - Wij scheiden.

Beatrijs
O!
Bij God, voor wien gij mij uw liefde zwoert
Voor eeuwig, - Valentijn, bij God bezweer 'k
En smeek ik u...

Valentijn
Ach, zweer dus niet bij God!

Beatrijs
Heeft Hij ons niet vereenigd voor altijd?

Valentijn
Vereenigd?... Neen. - Hij scheidt ons nu veeleer.
Hij is met u noch mij, en hoort u niet.
Klaag niet tot Hem vergeefs... Wij moeten scheiden.

Beatrijs
Dat niet, dat nimmer!

Valentijn
Is er andre weg?

Beatrijs
Keer tot mij weer, en alles zij vergeten.

Valentijn
Vergeten heb 'k, wat eens mij tot u trok.

Beatrijs
Moedwillig trekt ge uw hart van mij terug?

Valentijn
Mijn hart hoort naar geen reden. - Neen, genoeg...

Beatrijs
Ik kan niet, nooit.

Valentijn
't Valt lichter dan gij waant.

Beatrijs
Dùs werpt gij 't zwaarst mij op de schouders?... Ach...
De afgrijslijke eenzaamheid... Neen, Valentijn.

Valentijn
De wereld is volkrijker dan gij denkt.

Beatrijs
Hoe kan ik 't dragen?

Valentijn
Neem uw kroost en - zie,
Dit is voor 't oogenblik een eerste stut.

(Hij reikt haar zijn geldbeurs toe)

Ik zal u verder steunen.

Beatrijs
Neen, dat niet!
Uw dienstvrouw was 'k, tot nòg, geen enkel uur.
Bij God, gij scheept mij als geen dienende af!

Valentijn
Dan moet 'k u anders helpen, trotsche vrouw,
Weerstreeft gij dus met starren zin mijn woord.
Er zijn geen bruggen meer van mij tot u,
En wat er was, is redloos saamgestort.
Wilt gij inschiklijk zijn?

Beatrijs
Hoe kan 'k bevroeden,
Bewil'gen? Neen...

Valentijn
Verbeid uw kindren hier.
'k Vertrouw ze u graag. Zij vergezellen u,
En 'k sluit de deur, blijft gij mijn wil weerstreven,
Met trots en onwil. Beatrijs, vaarwel.

(Hij gaat naar de deur)

Beatrijs
O Valentijn, mijn liefste, ik laat u niet,
Blijf bij me, en ga niet heen! ga niet...

Valentijn
Laat af!

Beatrijs
'k Zal roepen, dat uw harte...

Valentijn
Spaar uw stem.

Beatrijs
'k Zal kloppen aan de poorten, dat het schokt
Door al de gangen van uw ledig huis!

Valentijn
Dat zal mijn hart niet deren.

(Hij opent de deur om heen te gaan)

Beatrijs
Klagen zal 'k
Aan slot en venster, dat de steen, vermurwd,
Mij antwoordt...

Valentijn
Ga, - tot wij elkander weerzien, -
Maar ga...

Beatrijs
Dus roert mijn klacht u niet?

Valentijn
Vaarwel!

Beatrijs
O, Valentijn.

Valentijn
Vaarwel.

(Hij gaat en sluit de deur achter zich)

Beatrijs
Erbarmen, ach...

(Zij wringt de nagels tusschen de deurreet)

Ik zal u dienen, - alles, wat gij wilt, -
En 'k blijf u wachten tot ik sterf, en zwijg:
Gij zult geen zucht meer van mijn lippen hooren.
Laat u verbidden! Hoor mij, hoor mij... Ach...

(Zij zakt voor de gesloten deur in elkander)

GORDIJN

Derde tafereel

Weer zeven jaar later. De gelagkamer eener armoedige herberg. Vuur in den haard, en de resten van een karig maal op tafel. Op den grond een leger gespreid. Achter een bont gordijn bevindt zich een alkoof. Het venster ziet uit in den helderen winternacht.

De waardin
De winternacht staat strak en sterrenrijk
Staroogend over 't wijde, witte veld.
De voren zijn door harden vorst versteend
En krakend knerpt de sneeuw onder den voet.
Wie liet een arme, half verkleumd en hongrig,
Met twee nog kleine kindren schreiend staan
In de onherbergzaamheid der wijde nacht, -
Heeft zelf hij huis en haard en legerstroo?
Ik was geen kristen, hadde ik 't niet gedaan.
Het krijten van de jongskes reet mijn hart
Aan stukken en de stem stokte in mijn keel.
Maar toen de vrouw te knieën zeeg en schreide:
‘Ter liefde van Maria’...

(Zij wischt de tranen weg)

Weigert één
Wat in dien heilgen naam wordt afgesmeekt?
Wat ongelukgen dwalen er verweesd.
En vaak wanhopig om langs 's Heeren wegen!
Wist ieder wat in onvertrooste pijn
Geleden en geboet wordt, ménig hart,
In eigenbaatzucht nu tot steen verstard,

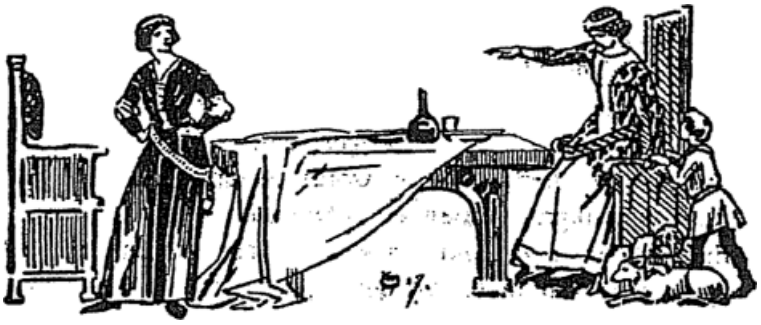

Werd week van deernis, tot een zachte peul
Voor schrijnend wee dat meelij 't meest ontbeert.
Barmhartigheid maakt den barmhartge beter,
En door meedoogen stijgt de mensch tot God. -
Zij legt de kindren in de alkoof ter rust.
Ik wil haar niet met lastge vragen kwellen:
De pijnlijkste armoe draagt haar smart gesluierd
En schuwt de schennis harer heimlijkheên. -
Daar is zij. Hoe bedrukt ziet haar gelaat.

Beatrijs

(zeer verouderd, uitgemergeld en in rafels gehuld)

Hoe kan 'k, aan taal zoo arm, u zeggen, vrouw,
De mateloosheid van mijns harten dank.
Gij kent me niet en herbergt me...

Waardin
Om Maria,
Wier naam gij zeide, nam ik gaarne u op.
Kom, zwijg van dank.

Beatrijs
Maria dank ik dit?

Waardin
Wilt gij nu zelf niet rusten? Zie, uw leger
Heb 'k hier gespreid. Gij zijt wel zeer vermoeid

Beatrijs
Goede waardin... Zaagt gij me nooit te voor?

Waardin
Ik zag uw wezen nooit, zoover ik weet.

Beatrijs
Gij kent mij niet, en zijt mij toch zoo goed.

Waardin
Gij kunt mij morgen meer van u verhalen.
De nacht is ver, en de uren staan niet stil.

Beatrijs
Maar dit moet gij mij zeggen, eer gij gaat:
'k Ben hier gekomen, wetend weg noch steg
En half verblind van 't witte sneeuwgewemel;
Wáár ben ik hier?

Waardin
Wie zou dit oord niet kennen?
Zie, tegen 't sterrelicht gewelf der nacht,
Staat in de klaarte, met beglansde daken
En torens, zichtbaar tusschen 't dor geboomt',
Het wijd befaamd convent van Vrouwenperk.

Beatrijs
God, - Vrouwenperk?

Waardin
Die naam is u bekend!

Beatrijs
Die klank is mij vertrouwd van vroeger dagen.

Waardin
Men rept er van in ieder land en streek
En zegt er niet dan goed van.

Beatrijs
Niet dan goed...
Ja,... Vrouwenperk... Wat rijst in mijn gepeins?..
Een vreemd verhaal. Dat ving ik ergens op
Van reizende uit de buurtschap van 't convent:
Daar was een zuster... 't Was de kosteres...

Waardin
Wel, zuster Beatrijs bedoelt gij vast?

Beatrijs
Die was er kosteres?

Waardin
Die is er nog:
Zij dient er jaar en dag ter kloosterkerk;
En geen zoo vroom als zij en ingetogen!

Beatrijs
Maar wat ik hoorde wás van Vrouwenperk
En van de kosteresse Beatrijs!
't Moet veertien jaar zijn, - dus werd mij verhaald -
Dat plots - en niemand had er 't minst vermoeden, -
Een jonker kwam en nam haar bij de hand
En leidde door den nacht haar heimlijk weg;
En sinds...

Waardin
Vrouw, wat verzint gij? Dat is laster.

Beatrijs
'k Verzin dit niet. Dus werd mij ooit verteld.

Waardin
Maar ik, die al mijn dagen zelf hier sleet!...

Beatrijs
Voorwaar, ik ving dat ergens op. Men zeide...

Waardin
Zwijg, zwijg! Dit is een schandlijk leugenweefsel.
Vrouw, zuster Beatrijs kwam hier als kind.

Beatrijs
Maar dit is toch 't befaamde Vrouwenperk?

Waardin
En nooit sprak één in 't minst haar iets te na.
Van wie der zustren ook van Vrouwenperk,
Ging immer kwaad gerucht als gij mij deedt.
Zoo onbesproken staat geen huis ter wereld. -
Dat ge u niet schaamt!

Beatrijs
Hoe kan ik 't helpen? Zie...

Waardin
Gij zegt dit voort?

Beatrijs
't Werd mij voor waar verteld!

Waardin
Maar 'k zeg u, zwijg. Ga dus niet langer verder,
Of 'k moet, - al dee 't me om de arme kinders leed, -
Van hier u wijzen, hoort ge?... en wel terstond:
Dien laster duld ik niet onder mijn dak.

Beatrijs
Dan moet het leugen wezen wat men zeide.

Waardin
Een engel uit den hemel is ze, - en englen
Alléén zijn God zoo lief aan 't hart als deze.

Beatrijs
Dan zou ik graag haar zien. - Hoe lang is 't her,
Dat die hier toeft, - die zuster Beatrijs.

Waardin
Zoo lang mij heugt; een kleine twintig jaar.
Wanneer ge u morgen vroeg ter mis begeeft,
Ziet gij haar wis bij 't altaar, voor den dienst,
Waar zij de witte dwalen zorgzaam spreidt
En steekt de kaarsen aan. - Doch lat ons rusten.
De vaak bevangt me en 't uur is méer dan laat.

Beatrijs
Heb een gerusten nacht.

Waardin
Zij God met u,
En onze lieve Moeder.

Beatrijs
Dank.

Waardin
Vaarwel.

(Af)

Beatrijs
Wat wonders hoor ik, dat mijn hart ontstelt!
't Is Vrouwenperk dat ginds de transen beurt,
Met licht beslagen en bestraald met sterren, -

En Beatrijs bezorgt er, als te voor,
De heilge dingen van den dienst des Heeren:
En nimmer liet de klok den klepel stil
En hield in paarlende geluiden op
Te snoeren, voor en na, den vromen krans
Der groetenissen tot Maria's eer!
Maar hoe is 't mooglijk wat die vrouw mij zegt,
Dat géén ooit wist,... noch miste... Vat ik dit?
Verborg men dus zoo goed, wat één misdreef?
Dit weet ik wel: ik staar op Vrouwenperk.
Ik ken. den torennok, waar 't klaar geklank
Der klokken huist, als duiven op hun til.
Boven de koorschelp brandt, op 't strakke dak,
Wijdarmig, 't kruis, geplant op gouden appel.
Ik zie de poort. Daar wachtte Valentijn.
En door de lucht, wiet duizend sterren bloeien,
Leidt parelklaar - een straat voor zucht en droom -
De melkweg naar die tinne, als naar zijn doel.
Dus kwam ik weer, vanwaar ik weenend vlood,
En keerde ik onbewust ter stee terug,
Waaraan mijn hart bleef hangen met verdriet.
En zie, - ik kan niet keeren! Zoet gezicht,
Van dwaas verroekloosd heil... Ik kan niet weer,
Waar 'k vrede wachtend weet, waar liefde woont
En minlijke beveiliging der ziel....
Moeder Maria, gij alleene weet,
Hoe smart mij ziende maakte en 'k al mijn dagen
De dwaasheid mijner zonde opnieuw beschrei.

(Zij barst in snikken uit en leunt, geknield, het hoofd aan haar leger)

De Eerste Verschijning
Wijd staat de deur, ten stillen nacht,

Als toen uw lief er hield de wacht
En leidde u uit, in diepe stilt.

Beatrijs
Ach, Valentijn!

De stem
Maria, Moeder eindloos mild,
Bezorgde als kosteres in 't kleed
Waarvan zich Beatrijs ontdeed,

Beatrijs
Wat hoor 'k?

De stem
Met sleutelbos en klokkezeel,
Den dienst van haar die vlood,

Beatrijs
Is dit een droom?

De stem
maar veel
Heeft uitgeboet en werd verhoord;
Keer weer: u wacht een open poort.

Beatrijs
Wat luidt zoo lieflijk aan mijn oor en lispelt
Van zoet erbarmen en vergiffenis?

De stem
Keer weer!

Beatrijs
De poort van eens...

De stem
Wees onbevreesd

Beatrijs
Mij wacht een open poort?

De stem
En ga!

Beatrijs
Vanwaar die stem? Of heb 'k dit niet gehoord?

De stem
U wacht vergeving en gena.

Beatrijs
O, 'k droom! Dit is 't vertelsel der waardin,
Dat nasuist in mijn hoofd: een vreemd verhaal
Van Beatrijs, die *niet* ter wereld vlood
In liefdes arm, en nimmer trouweloos
Haar plicht verzaakte en haar geloften brak. -
Wie praat mij dus, misleidend, zoet bedrog
In 't oor, dat gretig de bekoring drinkt? -
Wat graag geloofd werd, wordt zoo graag gehoord.

De stem
O ga, u wacht een open poort:
Maria heeft uw bee verhoord.

Beatrijs
Dit is een droom die, uit de hel gebloeid,
Mijn zin verwart en mijn verbeelding krenkt,
Tot 'k, speelbal mijner dwaze hersenschimmen,
Mij stort in de armen der ontloopen wraak. -
Hoe kwam 'k dan hier tot Vrouwenperk weerom?

De stem
Maria is zoo eindloos mild!...
Dat gij mijn roep niet hooren wilt?
Maria heeft uw fout verschoond.

Beatrijs
Dit blies de vijand zelf me in 't luistrend oor,
En sprak mij van de lippen dezer vrouw. -
Toch was die stem zoo mild, en zoetheid dauwend
Als, honingrijk, een bloem in 't jonge licht.
Sta 'k niet in wondren?...

De stem
Maria heeft zich mild betoond.

Beatrijs
Wat die vrouw vertelt, -
En nu die stem, die lieflijk luidt en lokt...

De stem
U wacht verlossing en gena.

Beatrijs
Zoo 'k toch mocht keeren naar mijn koele cel...

De stem
O, keer terstond;

Beatrijs
En bergen in haar vrede 't brandend hoofd?

De stem
O keer, en ga.

Beatrijs
Hoe keer ik wel naar Vrouwenperk terug
En word met slagen niet en bittren hoon,
Als een ontuchtig dier, dat schaamte kent
Noch schand, gedreven van zijn vromen drempel!

De stem
Maria wacht u onverstoord.

Beatrijs
Vlieden, o vlieden!

De stem
Keer weer!

Beatrijs
Weg van hier en ver,
Zoo ver mijn open voeten 't morgen dulden.

De stem
U wacht een open poort.

Beatrijs
Neen, weg moet 'k, weg, mag nooit u wederzien,
Geliefde tinnen, waar, wie offervaardig
Zich God verloofden, eeuwgen vrede vonden
En zien den hemel in deez bloemrijke aard.

(Door de ontroering overmand, zinkt zij voor de alkoof ter aarde)

De tweede Verschijning
Wat let gij niet op 't hoog bevel
En spoedt ten open klooster snel.

Beatrijs
Bedriegelijk geroep van zoet bekoren!
Hoe durf 'k bekennen wat ik zondigs pleegde?
Er is geen uitkomst meer voor Beatrijs.
Waar berg ik mij voor 't angstig wraakgericht?

De stem
Maria had ontfermigheid,
De diepte van uw val ten spijt...

Beatrijs
Laat af! Geef rust! Ik wil niet meer terug.
Ik ben een stuurloos wrak dat slingrend drijft,
Den storm ten prooi, op de ongewisse baren,
De' ondergang onvermijdlijk te gemoet.
Laat mij verloren zijn... Ik heb 't verdiend.

De stem
Maria bleef u mild en zacht.

Beatrijs
Viel ook uw deernis als een arend op me,
En dwong ter vlucht mij opwaart in zijn klauw, -
'k Stel mij te weer: want 'k ben te diep gevallen:
'k Verdien niet anders dan vergetelheid.

De stem
Maria heeft u trouw gedacht.
Schep moed, boetvaardge zondaarsziel,
En ijl terug, - en dank en kniel.

Beatrijs
Maar ben 'k de moeder mijner kindren niet?...

Verdwazend woord van zoet bevloeide tong,
Bekoor mij niet. Verlaat ik, laf opnieuw,
Mijn kindren nu, als 'k eenmaal God verliet? -
Hoe ook onwaardig, 'k ben hun moeder tòch;
Wie zou ze beter minnen dan hun moeder?...

De stem
Of 't moest de Moeder Gods zijn die
Ze in trouwe schuts nam op haar knie.

Beatrijs
Neen, scheid mij van mijn arme kindren niet!
Ik roep den dood niet aan, die mij bevrijde:
'k Wil léven heel dit leven van ellend
En zore straf, ten eindlijk einde toe.
Maak slechts dit kinderpaar niet moederloos.

(Zij rukt 't gordijn der alkoof weg)

Wás 't God die riep, - dan roept Hij andermaal.

De derde Verschijning.
Wat beidt en draalt gij zonder eind,
Wanneer Gods stem u overschijnt
En spreekt bevel ten derden maal:
Ga ten convent.

Beatrijs
Is dit uw wil, mijn God?

De stem
En toef noch draal.

Beatrijs
Hoe kan ik keeren?

De stem
Neem sleutel, wijle en mantelkleed.

Beatrijs
Wat hoor 'k?

De stem
Maria, die uw lijden weet,
Zij 't andere àl bevolen.

Beatrijs
Maria zij 't bevolen?

De stem
Ga!

Beatrijs
Ik ga?

De stem
U wacht verlossing en gena.

Beatrijs
Wat wonder bloeit in mijn verrukte ziel
En zegt me te ijlen, waar gena mij wenkt?

De stem
Zoo keer: u wacht een open poort.

Beatrijs
Ten derden maal, - dit woord vol zoeten klank?

De stem
Maria heeft uw beê verhoord.

Beatrijs
Moeder Maria, hebt gij 't dus beschikt
En mag 'k niet twijnen? Moet ik dus gelooven?
O vizioen...

De eerste stem
Maak haast.

Beatrijs
O licht!

De tweede stem
En keer.

Beatrijs
O vreugd!

De derde stem
En spoed u voort!

Beatrijs
O hoop!
De vreugd bevleugelt mijn geschokte ziel.
Vliegt Beatrijs dus haar verlossing toe?
Waart gij mij toch genadig? Zie, ik ijl. -
Mijn kindren... Zeg ik dùs dit paar vaarwel?
Wees hen genadig, Heer. Ik ben bereid. -
Zal 'k om een laatsten kus hun slaap niet storen?
De sluimer houdt hen onbewust van 't wee,
Dat met den morgen schemert voor hun ziel.
Zij weten 't steeds te vroeg.

De derde stem
Hoe lang nog mijn geduld getart?

Beatrijs
God roept. Ik kom.

(Zij legt haar rozenkrans op 't bed der kindren)

Wijst mij den weg.

De eerste stem
O volg.

Beatrijs
Geef hun uw paradijs.

De tweede stem
Maak haast.

Beatrijs
Ik kom.

De derde stem
En keer.

Beatrijs
Vaarwel. - Zie, Heer, uw dienstmaagd hoort.
Dat mij geschiede naar uw wil en woord.

(Het Angelus klept van ver. Tevergeefs poogt Beatrijs de gesloten deur te openen)

De grendel dwingt de deur tot stom verzet. -
Vergeefs. De sleutel houdt ze in 't slot gewrongen.
Ben 'k dus gevangen in gesloten kooi?

(Zij rukt het raam open)

Onzeekre nacht, neem me in uw armen op.
Eéns waart gij medeplichtig aan 't verraad:
Leid met uw sterren mij mijn weg terug!
Maria, in uw heilgen naam! Bid voor
Ons, zondaars, nu, - in 't uur van onzen dood.

(Zij springt uit het venster. Pauze)

De waardin
Welk vreemd gerucht vervult het slapend huis?
'k Hoor klank en toon die 'k niet te duiden weet.
Slaapt gij, zwervende vrouw? Slaapt gij zoo vast? -
Haar bed is leeg. Het venster open? Hoe,

Wat zie 'k: de kindren slapend in de alkoof?
En dit?... Een rozenkrans ligt op de sprei. -
Is dit mijn loon voor goed-bedoelde daad:
Gevlucht; zij laat die kindren mij ten last. -
Wat 'k deed ter uwer liefde, Lieve Vrouw,
Gaf immer mij nog vreugd... Brengt dit mij rouw?

- GORDIJN -

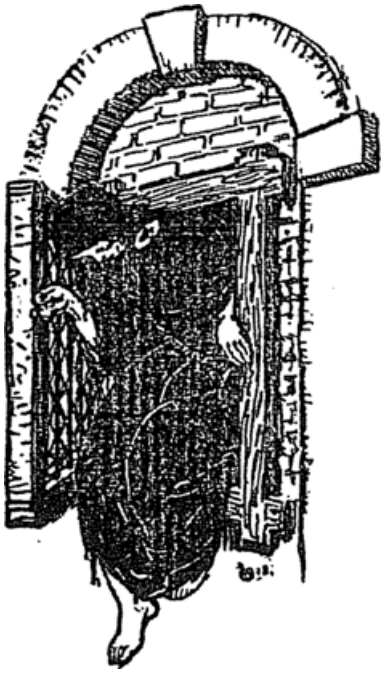

Vierde tafereel

De sakristie als bij het begin. Door de open kerkdeur ziet men het beeld van Maria. Op den drempel liggen de kleederen van Beatrijs, zooals deze ze er in het eerste tafereel heeft neergelegd. Vroege morgenstond.

Een oudere zuster

(door twee anderen ondersteund, die haar naar de kapel leiden)

Gij zijt wel goed dat gij mijn zwakheid steunt,
Sinds de eigen kracht mijn kranke leên verliet.
Want ik ben oud, zeer oud... Maar toch, vandaag
Had ik niet graag den vroegen dienst gemist,
Nu ter verjaring van haar intreê hier,
Die goede Beatrijs haar kroontje ontvangt.
Waar toeft zij nu?

Een zuster
De moeder wacht haar op,
Wanneer zij van haar cel zich spoedt ter kerk,
En houdt haar, tot hier alles is bereid,
En plechtig alle zustren saam haar leiden...

De oudere zuster
Hoe mooi en wel bedacht. Ik rep mij, ziet.

(af)

Een andere zuster

(die het misgewaad gereed legt)

't Is de eerste keer, sinds Beatrijs hier wijlt,

Dat vreemde handen 't haar vertrouwde werk
Verrichten in haar plaats. - Fluks, eer zij komen.

De Tuinman

(met een bloeienden rozelaar)

Och, waar is zuster Beatrijs? Zie hier:
Dit zag ik heel mijn leven niet! Zie, rozen,
In 't midden van den winter, onverwachts...

Zuster
Werklijke rozen! Uit de kassen?

Tuinman
Neen,
Ik vond ze bloeiend in den tuin!... Ik kwam
En dacht...

Zuster
Maar 'k heb geen tijd. Vertel 't de moeder,
Straks, als zij...

Tuinman
Waar is zuster Beatrijs?

Zuster
Viert feest vandaag. Komt straks. Ik ga!

Tuinman
Viert feest?
Hoe zal zij blij zijn om den wondren ruiker.
Ik zet de bloemen bij Maria neer.
Maar wie heeft ooit zoo wonder iets gezien?

De twee andere zusters

(komen terug uit de kapel)

Zie toch! Wat hebt gij tuinman?

Tuinman
Rozen, rozen!
In 't hartje van den winter, rood en fel
Als vlammen, - of de sneeuw in laaie stond.
Ik plukte ze uit de sneeuw!

De zusters
Hoe kan dat? Vreemd...

Tuinman
Als waren ze uit den hemel neergeregend!

De zusters
Voor 't feest van Beatrijs. - Wij zeggen 't moeder!
Kom, ijlings, kom...

Tuinman
Hier hoor ik méer van, straks...

(hij begeeft zich naar de kapel)

Beatrijs

(in de sakristie tredend)

Bleef alles onveranderd waar 'k mij keer? -
De tijd liet alles even ongerept;
Mijn sakristie is als zij altijd was.
De koorroketten aan den spijker... Ach.

Tuinman

(keert in gedachten uit de kapel terug)

Wie zou 't gelooven, zag hij 't niet voor oogen?

(af)

Beatrijs
De kerk. Mijn God, 'k betree uw heilgen grond,
De witte steenen, lang mij vreemd geworden.

Hoe wasch 'k mijn feilen met mijn tranen af?
Ik kus u, heilge drempel. - Zie, - wat zie 'k?
Dit kleed, waar 'k zelf mijn wijle en mantel legde;
Die sleutelbos! - Mijn sleutels... Hoort dit mij?
Zijn dit de dingen die 'k, ter vlucht gereed,
U, Moeder, in mijn angsten toevertrouwde?
Ik durf niet opzien naar uw heilig beeld. -
Het is mijn eigen kleed. Het letterteeken
Is 't mijne van voorheen... Hoe vat ik dit?
Hoe ligt hier kleed en sleutelbos als toen?
Maria, 'k gaf mijn wijle en sleutels ù:
Is 't waar, vervulde gij dien langen tijd
Getrouw aldus den plicht der plichtvergeetne,
En geeft mij weer, wat 'k in uw hoede liet?
Mag 'k mij weerom dan sluiren met deez' waden,
En ben 'k weer Beatrijs als in 't verleên:
Beteekent gij me aldus vergiffenis?

(Zij hult zich in mantel en sluier)

En toch, - mág 'k met dit kleed als éens mij kleeden,
Toen 'k God een hart gaf als een reine bloem:
Wat hield ik op mijn hand nu meer dan asch,
Sinds ik mijn leven wegwierp in de vlam.
Wat zijn u dorre sintels waard, mijn God?
Ik heb verdiend, dat mij uw voet vertreedt.
Moeder, o Moeder!

(pauze)

Maar 't is luidenstijd.
Straks heeft de klok al 't Angelus geklept:
't Convent is wakker, en ter misse spoedt
De schaar der zusters... Komt geen kosteres
En roert het zeel? - Geen stap klinkt, hoe ik hoor,
En niemand in de sakristie verschijnt.
Ach, Beatrijs... Hoe beeft mijn hart van angst
En siddert, nu 'k bedenk: 't is over 't uur.
De sterren bleeken in den morgenmist.
Zal 'k gaan? Sta God mij bij. - Ik durf niet... Neen...

Wel, zuster Beatrijs, uw uur verslapen?
Hoe kan 't? 't Is de eerste keer zoolang 'k u ken,
Dat u de klok beschaamt. 't Is over tijd.
Lui fluks; maak haast.

Vader...

Zoo erg is 't niet.

Och, Beatrijs is hier? En boven wacht
De moeder overste, of zij nog niet komt...
Dus valt de fijn beraamde feestverrassing.
Nù was zij weer, als altijd, allen voor!

(af)

Mijn God!

(zij gaat en luidt de klok)

Was er geen grooter kwaad dan dit,
Maria zou zoo deerlijk niet bedroefd
Haar oogen slaan op deze ondankbre wereld.
En hoe heeft Beatrijs, die vrome ziel,
Door jaren van zoo trouw volbrachten plicht
Niet zooveel deugden voor den Heer verdiend,
Dat haar een lichte vlek wordt kwijtgescholden,
Was zij eens minder vroom, of achtloos, traag...
Geen moeder is er, als Maria mild!

(zijn blik valt op 't Mariabeeld)

Wel, Moeder, heb 'k te voren nooit uw beeld
Geschouwd gelijk het was? Ik dacht u peinzend
En zorgelijk bedrukt... 'k Zie nù voor 't eerst

Een lachen klaren over dit gezicht:
Dat moet de morgen zijn, die rozig daagt
En schijnt verheldrend op dit oud gelaat,
Met nieuwe blijheid van ontbloeiden glans.

Beatrijs

(terugkeerend)

Ik kan geen stond meer zwijgen, vader. Hoor...
Ik draag een groot geheim, dat doet mijn hart
Van angst en weedom breken.

Priester
Dochter, spreek.

Beatrijs
Hoe kan ik spreken en ontwijd deez' plek,
Ontwijd uw ooren niet?

Priester
Een Priester hoort
Met de ooren niet, alleen maar met zijn hart.
Wat hebt gij mij te zeggen?

Beatrijs
Vader, zie, -
Ben ik dan zuster Beatrijs, als gistren
En iedren dag, sinds veertien volle jaren?
Laat u geen schijn misleiden! Zie, - en zeg.

Priester
Of gij verouderd zijt? Bedoelt gij dit?

Beatrijs
Ben ik dezelfde die 'k hier gistren was?

Priester
Wel zie 'k u steeds, maar 'k zie zoo nauw niet toe.
Wat doet een rimpel ook, of grijzend haar?
Wij worden niet geboren voor den tijd.
Maar... is 't uit ijdelheid dat gij dus vraagt?

Beatrijs
Neen, vader. Zeg mij: ben ik Beatrijs?
Die gij hier gistren zaagt? Die spreide 't áltaar
En legde 't misgewaad voor u gereed?

Priester
Gij vraagt naïever dan een kind zou doen.

Beatrijs
Dus geeft vandaag of gistren geen verschil,
En ben ik, als vóór heden, nog dezelfde?

Priester
Hoor, Beatrijs, zeg duidlijk wat gij meent.

Beatrijs
Vader, ik ben hier gistren niet geweest.

Priester
Droomt gij met wakende oogen?

Beatrijs
Vader, neen,
Ik was hier gistren niet, noch eergister, -
Geen enklen dag der laatste veertien jaar.
Maar zie mij aan. Heeft geen mij dan gemist?

Priester
Mijn kind, beving de koorts u? Ga ter rust
En kwel uw geest niet langer. Gij zijt krank.

Beatrijs
Neen, vader.

Priester
Ga, gij ijlt!

Beatrijs
Neen, vader.

Priester
'k Hoor 't!
Ik zie 't aan uw verbleekt en koortsig wezen.
Gij hadt een kwaden nacht. - 't Is niets... De rust...

Beatrijs
Neen, vader. Hoor. Vergun mij...

Priester
Gij zijt krank.
Wees niet onwillig. Ga nu, Beatrijs.

Beatrijs
Ik ben niet krank, maar ik ben schuldig, vader.
Ik weet te goed, de zonde die 'k bedreef,
Den tijd dien 'k in de wereld heb verspild:
Ik meet zijn diepte aan 't lijden van mijn hart,
Sinds ik, te middernacht, van hier gevlucht...

Priester
Wat spreekt gij toch van ‘vlucht’? Gij waart bij ons.
Zoolang 'k u ken, waart gij een vrome zuster,
Die 't daagsche werk volbracht met vlijt...

Beatrijs
Niet ik!
'k Was veertien jaar de ellendigste aller zondaars.

Priester
Laast gij nog laat ter nacht in 't gulden boek
Theophilus' verhaal, of liet den slaap
Voor wakend droomen over Heisterbach, -
Den monnik die verdween voor duizend jaar?...

Beatrijs
Ik spreek mijn biecht.

Priester
U voegde zwijgen beter.

Beatrijs
Vergeving, bid ik u.

Priester
Gij praat in droom.

Beatrijs
'k Belijd in ernst en bid u...

Priester
Och, vergroot
Uw feilen niet door breidelloos verbeelden.
Door wake of vasten hebt gij 't lijf verzwakt.

Beatrijs
De duivel preste mij ter vlucht, en 'k vlood:
Wij vluchtten saam.

Priester
Neen, zuster Beatrijs!

Beatrijs
En woog, als lood, de erinring op mijn hart, -
Ik leefde in ontucht, eerst met mijn verleider.

Priester
Zij raast!

Beatrijs
Dan, zeven jaar, voor ieder veil.

Priester
Hou in. Ik leg u strenglijk zwijgen op.
Gij spreekt in koorts: keer aanstonds naar uw cel.
Gij zegt zeer slechte dingen, die geen mensch
Gelooven kan of mag... Ga, Beatrijs.
Gij zijt dezelfde die gij gistren waart,
En al de dagen sedert ik u ken...
Gij hebt meer medicijn voor 't lijf van noô,
Dan balsem voor de ziel. - Gehoorzaam fluks.

Beatrijs
Hoor mij toch, vader: wat 'k u zeg, is waar.

Priester
Gij waart toch hier!

Beatrijs
Een andre deed mijn dienst.

Priester
U leek een nacht vol droomen veertien jaren.

Beatrijs
Twee kindren droeg 'k, getuigen mijner schand.

Ter herberg bracht ik gistren avond beiden.
Ik wist niet waar ik was. Toen riep een stem
Tot driemaal toe en drong mij: ‘keer terug’.
Hun liet 'k mijn rozenkrans tot erfenis,
En kwam hier weer.

Priester
Wat moet ik hooren?

Beatrijs
Zie,
De kloosterpoort stond open, en 't habijt,
Dat 'k vluchtend éens hier op den drempel liet,
Lag met mijn sleutels, waar 'k ze legde, hier.
Dus gaf Maria mij 't verloorne weer.

Priester
Hoe zou 'k gelooven, wat gij zegt? Ik wil
Uw woorden niet gelooven. Gistren zag 'k
Als heden u... Hier diende Beatrijs
Sinds vele jaren God, zoo vroom en kuisch,
Dat de Englen, lachend, uit het paradijs
Neerblikken op haar zuster in 't habijt.
Wie had, in schijn van zuster Beatrijs,
Onmerkbaar dus uw ambt dien langen tijd
Vervuld?

Beatrijs
Ik kan niet spreken.

Priester
Antwoord mij.

Beatrijs
O vader, vader, was 't Maria niet?

Priester
Verzint gij dus moedwillig dwaas verhaal
En meent dat gij Maria's eer verhoogt
Met webbe en weefsel van onzin'gen droom?
Dit is meer kindsch dan kinderlijk gespeel.
Maria, die de Moeder is der wijsheid,
Wil dus met valsch vernuft niet zijn gediend.

Beatrijs
Vader, al wat 'k u zeide - ik zweer 't - is waar.

Priester
Zij zegt dit met zoo kalm en klaar gelaat,
Dat 'k sidder bij den klank van 't eerlijk woord. -
Hoe kunt gij mij bewijzen wat gij zegt?

De Moeder Overste
Hoor wat ons wedervaart in de ochtend vroeg: -
Ik zocht u, vader, in de sakristie. -
Nu geef mij raad. Wat doen? Daar komt de vrouw
Der herberg langs den grooten weg, en zegt
Mij 't vreemd gebeuren eener arme zwerfster
Die zij, der Lieve Vrouw ter min', van nacht
Bij haar in huis nam, spijs en leger schonk:
En eer de morgen grauwt, is zij verdwenen.
Twee kindren bracht ze weenend met zich mee
En laat zij onverzorgd en troostloos achter.
Hier is de vrouw. - Kom nader. Spreek waardin. -
Zoo hoort gij zelf en geeft mij goeden raad.

Priester
Wat moet ik hooren? Kan dit werklijk zijn?

De Waardin
Deze arme bloedjes kan 'k niet houden, vader.
Al borg ik nog zoo graag ze voor een nacht.
Verkleumd en hongrig waren ze: och, 'k had meelij.
't Zijn jongskes beide... Ik ben een arme vrouw. -
'k Werd in mijn droom door vreemd gerucht gewekt.
Ik dacht muziek te hooren, - zoete stemmen,
Zoo meende ik, wakend half en half nog sluimrend,
En ga en kijk beneden waar zij slapen.
Wijd staat het venster open in den nacht.
Geen vrouw te zien. De moeder is gevlucht.
Op 't bed een rozenkrans, als een'ge erfnis.
Zoo laat ze bei haar kindren mij ten last.

Priester
Uw weg, mijn God, is wonder.

Moeder
Beatrijs,
Wat droeve dingen toch de wereld bergt!

Waardin
Neem gij de wichten hier in Vrouwenperk.
Ik kan geen kindren houden in mijn armoe.
Maar gij zijt velen hier. 't Convent is rijk.

Moeder
Wat meent gij, vader?

Priester
Neem de beide, neem
De kindren, door Maria ons gegeven.
Der Lieve Vrouw ter minne naamt gij ze op; -

ave
gra

Der Lieve Vrouw ter minne, op uwe beurt,
Behoud ze: ik leer ze de altaardienst.

Moeder
Zoo zij 't.

(af)

Waardin
Dan ga 'k getroost. - Maar zij, de ontaarde moeder..

Priester
Vrouw, oordeel niet. Wie weet de wegen Gods?

(Waardin af)

Beatrijs

(tot de Madonna)

Moeder, dus hebt ge ook dit gebed verhoord?

Priester
Gij hebt berouwd. Vergeven heeft u God.
Hoe zal ik langer twijflen aan uw woord?
Maar wijl u wonder werd zoo onverklaarbaar,
Zeg mij nog, tot Maria's meerdren prijs,
Hoe gij haar gunst bewaardet, Beatrijs.

Beatrijs
Geen dag verging, hoe diep ik zonk in smaad,
Of 'k bad mijn ave, vroeg, en 's avonds laat,
Der goede, lieve Moeder groetenis:
Zoo iets mij redde, was 't niet dit?

Priester
Gewis,
Kind der genade. Dank Maria's trouw.
Wie haar aanriep, ging nimmer onverhoord
Met leege handen heen. Maar 't u weervaarne

Is maatloos boven elk genadewerk.
'k Houd uw geheim. Maria dekte 't stil.
Verborgen blijve uw naam bij 't weer-verhalen.
Maar elk moet hooren, tot verheven les,
Dit wonder van Maria kosteres.
Ik lees mijn Mis voor u, - een Mis van dank.

(af)

(Terwijl Beatrijs zich begeeft tot het Mariabeeld, komt de moeder overste met de andere zusters, en toont den priester het zilveren kroontje, dat voor Beatrijs bestemd is)

Moeder
't Is twintig jaar, dat zij haar intreê deed,
Vader: uw beste miswa ligt gereed!

Beatrijs

(voor 't beeld geknield)

O Gij, die in de sneeuw der rozen
Van 't paradijs
Gezeteld, schoone, vlekkelooze
Genegen glimlacht naar de wijs
Die Serafs, op hun pennen hangend,
Al spelend van hun cithers slaan, -
Kunt Gij vol deernis om den waan
Der wereld, naar ons heil verlangend,
Bij 't ruischen hunner zaalge kooren,
Ons klagen van beneden hooren
En 't oog op onze ellende slaan?
Zeeg ik, verworpen en bedorven,
Zoo diep in smaad en schande en pijn,
Uw medelij is niet gestorven:
Hoe donker ook mijn zonden waren,

De doornen worden rozelaren
Bij 't stralen van uw zonneschijn.

Maria, Dageraad der zielen
    En 't wassend licht
Der sterren, die in 't Oosten krielen,
Waarvoor wij dankbaar, dieper knielen,
Naar Gij ons heerlijk hooger richt:
Gij zijt de troost van al wie schreien,
Gij zijt de vreugd van ons verblijen.

(Onderwijl hebben de kloosterzusters de kapel gevuld, en heffen het Magnificat aan. De moeder overste zet Beatrijs het kroontje op 't hoofd en beurt haar op. In feestelijk misgewaad schrijdt de priester naar het altaar, door allen gevolgd. Het orgel speelt. De kapel straalt in een wonder licht, en van zijn voetstuk strekt het Mariabeeld de armen uit naar Beatrijs)

-GORDIJN